

Flora-akkers als basis voor brood en bier

Bloemrijke akkers waren begin vorige eeuw nog gemeengoed. Tegenwoordig zijn dit soort akkers beperkt tot natuurgebieden en akkerreservaten. Lokale afzet van de granen in de korte keten bieden echter perspectief voor dit natuurdoeltype. Een natuurinclusief werkende boer is de ideale beheerder, en kan de samenwerking aangaan met brouwers, molenaars en bakkers.

TEKST EN FOTO'S DENNIS HEUPINK EN UDO PRINS, LOUIS BOLK INSTITUUT

Graanakkers boden vroeger een kleurrijk schouwspel met rode klaprozen, blauwe korenbloemen, witte kamille, gele ganzenbloemen en paarse bolderikken. Deze soortenrijke akkers waren een normaal onderdeel van het traditionele akkerbouwsysteem. Met de modernisering van de landbouw verdwenen ze uit het Nederlandse landschap.

Een groot aantal soorten akkerkruiden is nu ernstig bedreigd of uitgestorven. In Nederland zijn de meeste inheemse akkerkruiden alleen nog te zien in speciale akkerreservaten. Dergelijke akkers liggen vrijwel allemaal op natuurgronden en worden in stand gehouden met natuurbeheersubsidies.

Toch zijn er ook mogelijkheden voor bloemrijke akkers als onderdeel van een natuurinclusieve bedrijfsvoering. Sommige akkerplanten kunnen nog steeds overleven bij extensief werkende biologische boeren. Er zijn verschillende bedrijven die een soortenrijk en fraai akkerlandschap in stand houden, zonder afhankelijk te zijn van natuurbeheersubsidies. Het gaat hier om akkers met een bescheiden bemesting en opbrengst, hooguit 75 kg N/ha/jaar en 3-4 ton korrel/ha. Met de gewone marktprijzen

voor granen is dit niet rendabel. In de korte keten ligt er wel een verdienmodel.

Natuurinclusieve proeftuin voor korte keten

Al sinds 2017 wordt er hard gewerkt aan het herstel van bijzondere akkerflora in het Buitenland van Rhooen. Dit gebied nabij Rotterdam is hard op weg om één van de meest sprekende voorbeelden van akkernatuur met een passend verdienmodel te

Er zijn mogelijkheden voor bloemrijke akkers als onderdeel van een natuurinclusieve bedrijfsvoering

worden. Op verschillende flora-akkers in dit gebied wordt geëxperimenteerd met granen in combinatie met akkerkruiden. Voor de afzet kijkt men vooral richting korte keten. Inmiddels zijn er in het gebied al mooie samenwerkingen ontstaan tussen akker-

Gebiedsbeheerder Arjan Ponsen bij de akkers (grote foto links), oogst van brouwgerst (midden) en het zeldzame akkeronkruid Wilde Ridderspoor (rechts).

bouwers, bierbrouwers, molenaars en bakkers.

In de zoektocht naar geschikte granen voor de flora-akkers keek men in eerste instantie vooral naar de afzet richting bakkerijen. De kleinschalige en lokale afzet is vaak relatief makkelijk te organiseren. Hierdoor is de uitdaging des te groter om tot een onderscheidend product te komen. Het telen van oergranen als spelt, emmertarwe en eenkoren biedt dan mogelijkheden. Vooral emmertarwe en eenkoren komen op een flora-akker goed tot hun recht. Beide granen kunnen namelijk heel goed overweg met een laag bemestingsniveau. De prijs van deze granen ligt ook een stuk hoger dan die van veel andere bakgranen.

Eenzelfde zoektocht geldt ook voor zomertarwe. Al sinds meerdere jaren zoekt het Louis Bolk Instituut dan ook naar rassen die meer geschikt zijn voor de korte keten door een onderscheidende kwaliteit. Zo begeleidde onderzoeker Abco de Buck in 2023 een vergelijkende rassenproef in het Buijtenland van Rhooon met tien verschillende rassen baktarwe. Voor de extensieve teelt op een flora-akker is een ras met wat langer stro dan vooral interessant. Een voorbeeld van zo'n ras is het in Duitsland voor de wat extensievere biologische landbouw ontwikkelde ras Heliaro. Met dit ras is in Rhooon inmiddels de ervaring opgedaan dat het uiterst smaakvol brood kan opleveren.

Oude brouwgerstrassen in een nieuw jasje

Naast bakgranen zijn er de laatste jaren ook hele mooie kansen ontstaan voor brouwgranen. Al sinds de jaren negentig is er sprake van een toenemend aantal nieuwe brouwerijen die zich richten op het maken van speciaalbier. Ook in Rhooon wordt in een korte keten samengewerkt met kleine brouwerijen uit de stadsregio Rotterdam. Om ook hier op zoek te gaan naar passende rassen voor de flora-akkers hebben is teruggekeken naar brouwgerstrassen die begin 20e eeuw in Nederland veel verbouwd werden en die een onderscheidend en smakelijk biertje zouden kunnen opleveren.

Daartoe zijn vier rassen opgevraagd bij het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland: Goudgerst, Chevalier, Minister Ruys en Princess, aangevuld met een bijzonder landras uit de 19e eeuw: Vierrijige Blauwkaf.

In 2020 begon dit avontuur met ongeveer 200 zaden per ras, maar na vier jaar vermeerderen heeft dit inmiddels hoeveelheden opgeleverd die nu voor het eerst gemout zouden kunnen worden om te kijken of hier smakelijke speciaalbieren van te maken zijn.

Bijzondere granen van bijzondere akkers

In Nederland wordt op meerdere plaatsen gezocht naar het creëren van meerwaarde in de afzet voor producten uit de natuurinclusieve, biologische landbouw. Flora-akkers kunnen daar een speciale rol in spelen. Omdat deze akkers al vaak voor vergoeding in aanmerking komen vanuit ANLb of SNL, kunnen vaak bijzondere granen geteeld worden die op reguliere akkers niet tot voldoende productie of saldo kunnen komen. Dit biedt kansen voor een samenwerking met lokale bakkerijen, brouwerijen, pasta-makers en distilleerderijen die met herwonnen vakmanschap graag onderscheidende kwaliteit-producten willen maken. Het opzetten van zo'n keten vraagt wel veel investering en geduld in het opbouwen van samenwerkingsrelaties en de kleinschalige opslag en verwerking van producten, maar levert uiteindelijk mooie producten met meerwaarde voor iedereen.

Het beheer van een flora-akker

Het beheer van natuurakkers luistert nauw en vraagt vakmanschap. De ervaring leert dat een boer dit beheer sneller onder de knie heeft dan een natuurbeheerder. Belangrijkste lessen zijn:

- Kies de juiste graansoort, passend bij de bodem en de historie van het perceel. Rogge op kleigrond bijvoorbeeld zal veel te weelderig groeien, en alle ondergroei onderdrukken.
- Kies rassen die ook onder bescheiden bemestingstoestand toch voldoende gewaslengte maken.
- Het gebruik van ongeschoond zaaigoed bevordert de verspreiding van akkerkruiden.
- Bemest maximaal 60-75 kilogram N per jaar met bij voorkeur ruige vaste mest.
- Ploeg niet dieper dan 15 tot 18 centimeter, om zaden bovenin te houden.
- Laat het veld ruime tijd in de stoppel liggen wanneer dit mogelijk is. Een aantal akkerplanten is sterk afhankelijk van deze stoppelfase. Pas na de oogst komen zij tot volledige wasdom, bloei en zaadzetting.

Voor meer informatie,
lees Het Akkerboek

of de artikelen in Vakblad Bos,
Natuur en Landschap